MEJDS. 2020; 10:129.

Published online 2020 Aug. **Research Article**

Comparing the Experience Level and Target Play on the Perceptual-Motor Skills of 4- to 6-Year-Old Girls

*Mansourjozan Z[1], Taheri HR[2], Rezaee M[3]

Author Address
1. MA in Motor Behavior, Department of Physical Education, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Mashhad, Iran;
2. PhD in Motor Behavior, Professor, Faculty of Sports Sciences, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran;
3. PhD in Developmental and Motor Learning, Assistant Professor, Department of Physical Education, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Mashhad, Iran.
***Corresponding author's e-mail:** zahra_mansuri65@yahoo.om

Received: 2019 March 13; **Accepted**: 2019 May 31

Abstract

Background & Objectives: Preschool and the early elementary years are critical to a child's development and mastery of perceptual–motor skills. In early childhood, children who lack cognitive–motor skills are more prone to fail in movement and less likely to participate in sports and childhood and adolescence games. Studies reported low levels of perceptual–motor skills in pre–school children. Education empowers children to grow and be self–sufficient and be able of living in harmony with society. The first 6 years of life, called the preschool period, could be considered as the fastest growing and most sensitive stage. Additionally, training received in the first years of life significantly impacts an individual's success and living status. The current study aimed to compare the effect of experience level and target play on the perceptual–motor skills of girls aged 4 to 6 years.

Methods: This was an applied and quasi–experimental research with a pretest–posttest design. The statistical population of the study included 4– to 6–year–old girls attending kindergarten and preschool educational classes in the 2017–2018 academic year. To select the research samples, by referring to kindergartens in Mashhad City, Iran, 180 overweight girls who were the first child were selected. Then, they performed the Bruininks–Oseretsky Test of Motor Proficiency–Second Edition (BOT–2) to measure their gross motor skills. The BOT–2 is an individually administered measure of fine and gross motor skills of 4– to 21–year–olds. The test's concurrent validity with the Bruininks–Oseretsky Test of Motor Proficiency–Short Form (BOTMP–SF) was calculated as 0.88. Furthermore, its reliability in the age range of 4–21 years was reported as 0.81–0.90. The BOT–2 has long and short forms. Reviewing the BOT–2 describes its development and psychometric properties; appraises strengths and limitations, and discusses implications for use by physical therapists and occupational therapists. There are 4 subtests of gross motor skills (speed & agility, balance, bilateral coordination, & power) and a subtest of motor skills (measuring upper limb coordination) for this scale. The test run time for a healthy person is 15–30 minutes. The study data were analyzed in SPSS by univariate Analysis of Variance (ANOVA) and Bonferroni posthoc test (p<0.01).

Results: The present study findings suggested that in all three age groups of 4–, 5–, and 6–year–olds, along with an experienced instructor, purposeful education could significantly improve the perceptual skills of children's gross motor activities (p<0.01). In addition, if the coach is inexperienced, the existence of purposeful training alone could be effective in this regard (p<0.01). The achieved results highlighted the necessity to provide structured opportunities for facilitating the learning of perceptual–motor skills in children; it may include the provision of separate games, equipment, and spaces. Mastery of perceptual–motor skills is limited in preschool children. Such a finding indicates the importance of early intervention programs in this area.

Conclusion: Preschool and child care centers are the key to implementing perceptual–motor skills programs. In childhood, student–centered and experienced tutor–based education in the targeted group in kindergartens and preschools impacts the development of gross motor skills.

Keywords: Preschool curriculum, Children, Perceptual–Motor skills, Gross motor skills.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

Copyright © 2016, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۳۹۹؛ (۱۰):۱۲۹.
:

انتشار برخط مرداد ۱۳۹۹ مقاله پژوهشی اصیل

مقایسهٔ تأثیر سطح تجربه و بازی هدفمند بر مهارت‌های ادراکی_حرکتی درشت دختران ۴تا۶ سال

*زهرا منصورجوزان[۱]، حمیدرضا طاهری[۲]، میثم رضایی[۳]

توضیحات نویسندگان

۱. کارشناس‌ارشد رفتارحرکتی، گروه تربیت‌بدنی، دانشکدهٔ علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران؛

۲. دکتری رفتار حرکتی، استاد، دانشکدهٔ علوم ورزشی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران؛

۳. دکتری رشد و تکامل و یادگیری حرکتی، استادیار گروه تربیت‌بدنی، دانشکدهٔ علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

***رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول:** zahra_mansuri65@yahoo.om

تاریخ دریافت: ۲۲ اسفند ۱۳۹۷؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۰ خرداد ۱۳۹۸

چکیده

زمینه و هدف: دوران کودکی اولیه دوران حساسی برای توسعهٔ مهارت‌های ادراکی_حرکتی است. کودکانی فاقد مهارت‌های ادراکی_حرکتی هستند که بیشتر احتمال شکست در حوزهٔ حرکتی و احتمال مشارکت‌نکردن در ورزش و بازی‌های دوران کودکی و نوجوانی را دارند. مطالعات در میان کودکان پیش‌دبستانی، سطوح ضعیف مهارت‌های ادراکی_حرکتی را گزارش می‌کند. هدف پژوهش حاضر، مقایسهٔ تأثیر سطح تجربه و بازی هدف‌مند بر مهارت‌های ادراکی_حرکتی درشت کودکان ۴تا۶ سال بود.

روش‌بررسی: پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کاربردی و علی‌مقایسه‌ای با طرح تحقیق پیش‌آزمون و پس‌آزمون بود. جامعهٔ آماری پژوهش را کودکان دختر ۴تا۶ سال شرکت‌کننده در کلاس‌های آموزشی مهد و پیش‌دبستانی در سال ۱۳۹۶-۹۷ تشکیل دادند. جهت انتخاب نمونه‌ها با مراجعه به مهدکودک‌های سطح شهر مشهد تعداد ۱۸۰ نفر از دخترانی انتخاب شدند که در خانواده‌های دوفرزندی، فرزند اول بودند. سپس از آن‌ها آزمون تبحر حرکتی برونینکس_اوزرتسکی ویرایش دوم (BOT-2) جهت سنجش مهارت‌های حرکتی درشت گرفته شد. برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در نرم‌افزار SPSS نسخهٔ ۲۲، آزمون‌های کولموگروف‌اسمیرنوف و تحلیل واریانس یک‌طرفه و آزمون تعقیبی بنفرونی برای مقایسهٔ چند گروه به‌کار رفت.

یافته‌ها: یافته‌های این پژوهش نشان داد که در هر سه ردهٔ سنی چهار و پنج و شش‌ساله در کنار مربی با تجربه، آموزش هدف‌مند می‌تواند تأثیر معناداری بر افزایش مهارت‌های ادراکی حرکت درشت کودکان داشته باشد ($p<۰/۰۱$). به‌علاوه درصورت بی‌تجربه‌بودن مربی، وجود آموزشی هدف‌مند به‌تنهایی می‌تواند در این خصوص مؤثر باشد ($p<۰/۰۱$).

نتیجه‌گیری: مراکز پیش‌دبستانی و مراقبت از کودکان نویدبخش کلیدی برای اجرای برنامه‌های مهارت‌های ادراکی_حرکتی هستند. نتایج بر نیاز به فراهم‌آوردن فرصت‌های ساختاری برای تسهیل یادگیری مهارت‌های ادراکی_حرکتی کودکان تأکید می‌کند که ممکن است شامل ارائهٔ بازی‌های جداگانه و تجهیزات و فضاها باشد. تسلط بر مهارت‌های ادراکی_حرکتی در کودکان پیش‌دبستانی بسیار کم است و اهمیت برنامه‌های مداخله‌ای اولیه را نشان می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: برنامهٔ آموزشی پیش از مدرسه، کودکان، مهارت‌های ادراکی_حرکتی، مهارت‌های حرکتی درشت.

حق انتشار محفوظ است © ۱۳۹۵، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار_غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

۱ مقدمه

انسان ازطریق حواس گوناگون خود با پدیده‌های جهان ارتباط برقرار می‌کند و پس از احساس آن‌ها، جهت شناخت پدیده‌ها و برقراری ارتباط و درنهایت، تعبیر و تفسیرشان به حرکت می‌پردازد؛ بنابراین، عمل احساس تنها سبب می‌شود که انسان از وجود محرک آگاه شود. آنچه امکان شناخت و درک لازم را دربارهٔ محرک فراهم آورده، حرکت است (۱). یکی از موضوعات مهم در پژوهش‌های اخیر، رشد مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی می‌باشد؛ زیرا مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی پایه و اساس مهارت‌های پیشرفتهٔ ورزشی است. اصطلاح ادراکی‌ـ‌حرکتی به فرایند سازماندهی اطلاعات ورودی یا اطلاعات ذخیره‌شده اشاره می‌کند که به اقدام یا عملکرد واضح منجر می‌شود (۲).

مهارت‌های حرکتی نقش حساسی را در کارکرد شناختی و عاطفی و اجتماعی کودک و نیز کیفیت زندگی او ایفا می‌کند. مهارت‌های حرکتی ضعیف منجربه عملکرد ضعیف در فعالیت‌های جسمانی شده و درنتیجه حس ناتوانی را در کودک به‌وجود می‌آورد. این عوامل موجب کناره‌گیری کودک از فعالیت‌های حرکتی می‌شود و موقعیت کودک را برای تمرین مهارت‌های حرکتی و اجتماعی محدود می‌کند (۳). داشتن مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی مطلوب هدفی است که باید برای همهٔ کودکان در نظر گرفته شود. از راه‌های بسیار مؤثر و دردسترس اکتساب مهارت‌های حرکتی، درگیرشدن در فعالیت‌های بدنی است. سؤالی که در این زمینه مطرح می‌شود این است که آیا می‌توان با فراهم‌کردن فعالیت‌ها و تجربیات حسی‌حرکتی برای کودکان، زمینهٔ رشد بهنجار را برای آن‌ها فراهم کرد؟

رشد و تبحر حرکتی، فرایندی است که کودک طی آن الگوهای حرکتی و مهارت‌های حرکتی را فرا می‌گیرد. به‌نظر می‌رسد که تعدیل مداوم عواملی مانند بالندگی عصب‌عضلانی، مشخصات نمو و بلوغ کودک (مانند اندازه و ترکیب بدن)، آثار باقی‌ماندهٔ تجارب حرکتی قبلی و تجارب حرکتی جدید بر این رشد و تبحر حرکتی اثرگذار است (۴). با اینکه رشد حرکتی ابتدایی کودک روند ناآموخته‌ای بوده و به‌طور طبیعی از درون همراه با تقلید و آزمایش و خطا شکل می‌گیرد، آزادی حرکت و ایجاد فرصت‌های محیطی مناسب برای پیشرفت این روند بسیار ضروری است (۲).

برخی مانند کپهارت[1]، گتمن[2]، گزل[3]، بارش[4] و پیاژه[5] معتقدند که حرکت و یادگیری حرکتی مبدأ تمام ادراکات و یادگیری‌ها است و فرایندهای ذهنی عالی‌تر پس از رشد سیستم حرکتی و ادراکی و برقراری ارتباط میان یادگیری حرکات و ادراک به‌وجود می‌آید (۲). به‌عقیدهٔ ژان پیاژه هرچه تجارب کودک در تعامل او با محیط متنوع‌تر باشد، وضوح و میزان مفاهیمی که در او گسترش می‌یابد، بیشتر و وسیع‌تر خواهد بود. این‌گونه مفاهیم شناخت وی را از محیط افزایش می‌دهد و او را برای تفکر منطقی بهتر مجهز می‌کند (۵). کرافت پیشنهاد کرد که تربیت‌بدنی می‌تواند کسب مهارت‌های روزانهٔ زندگی و مهارت‌های جهت‌یابی و تحرک لازم برای دانش‌آموزان را بهبود بخشد و به رشد آمادگی جسمانی و توانایی‌های روانی‌حرکتی آنان کمک کند (۲).

ناتوانی در رشد و اصلاح مهارت‌های حرکتی بنیادی و تخصصی در سال‌های حساس پیش از مدرسه و سال‌های اولیهٔ مدرسه موجب ناتوانی در انجام آن‌ها در نوجوانی و بزرگسالی می‌شود؛ بنابراین اگر به‌علت بی‌تحرکی یا سایر عوامل موقعیت رشد این مهارت‌ها در دورهٔ حساس کودکی فراهم نشود این مهارت‌ها در بزرگسالی نیز به رشد لازم نخواهد رسید (۶). محققان رشد حرکتی معتقدند که قابلیت‌های زیاد حرکتی و اجرای روان و زیبای مهارت‌های حرکتی پیچیده که در ورزش کاربرد بسیاری دارد، مستلزم رشد توانایی‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی در دوران کودکی است (۲). متأسفانه بسیاری از کودکان در جامعهٔ ما از پرداختن به فعالیت‌های حرکتی خودداری می‌کنند و شاید از علت‌های آن نبودن انگیزه و علاقه در آن‌ها و حتی بی‌توجهی والدین و مربیان یا معلمان پیش‌دبستانی به این جنبهٔ مهم در رشد کودکان باشد. بازی ازجمله عواملی است که امکان حرکت را برای کودک فراهم می‌کند؛ به‌گونه‌ای که دوره‌های طلایی رشد کودک از مسیر بازی می‌گذرد (۷). بازی بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی کودک است. بیانیهٔ گوردون براون[6] «بازی دنیای کار کودکان است» بوده که اغلب به رسمیت شناخته شده و به‌اندازهٔ کافی تأکید شده است؛ درحالی‌که کودکی جوان در حال بازی است، او در حال یادگیری می‌باشد (۸). کودکان از حرکت لذت می‌برند و فرصتی را برای بیان احساسات طبیعی و حرکتی آن‌ها فراهم می‌کند. امروزه متخصصان رشد کودک دریافته‌اند که بازی ازجمله عوامل اصلی زندگی کودکان بوده (۹) و به‌عنوان عاملی انگیزشی، وسیله‌ای مناسب برای کسب لذت فردی در زندگی کودک است؛ باوجود این، علاقهٔ کودک به بازی امری ذاتی و فطری می‌باشد که بنابر نظر پیاژه، علاوه‌بر تأثیر بر رشد مهارت‌های حرکتی، بر رشد عاطفی و شناختی کودکان مؤثر است (۱۰).

برنامه‌های حرکتی و بازی‌های هدف‌مند همراه با سایر فعالیت‌های پرورشی، بستری مناسب برای تمرین و تکرار برخی مفاهیم ذهنی و شناختی در دورهٔ پیش‌دبستانی است. در این شکل از حرکات، اغلب توانایی‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی مانند تعادل، هماهنگی، درک روابط فضایی و زمانی و جهت‌یابی کل یا بخش‌های مختلف بدن به‌طور فعال درگیر می‌شوند (۱۱).

باتوجه به اینکه کودکان شهری در سنین پیش از مدرسه در حدود چهارسالگی از محیط خانواده قدم به محیط جدیدی به نام مهدکودک می‌گذارند، نقش مربی مهد می‌تواند به‌عنوان الگو و سرمشق کودکان و به‌عبارت دیگر به‌عنوان والدین دوم آن‌ها در ایجاد فرصت و محیط پویا بر رشد مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی کودکان مؤثر باشد (۱۰). کیفیت تعاملات کودکان با بزرگسالان، به‌ویژه در دوران پیش‌دبستانی، تأثیر پایداری بر وضعیت سلامت روانی و پیشرفت تحصیلی آن‌ها در دورهٔ بعد می‌گذارد (۲). معلمان در این زمینه همانند منبعی برای حمایت و

1. Kephart
2. Getman
3. Gesell
4. Barsch
5. Piaget
6. Gordon Brown

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

ارتقای توانایی‌های کودکان عمل می‌کنند و به‌طور ضمنی به‌عنوان عاملی پیشگیرانه از مشکلات هستند. بخشی از مسئولیت توسعهٔ مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی در کودکان پیش‌دبستانی بر عهدهٔ معلمان است. با این حال، مطالعات متعدد نشان می‌دهد که اکثر معلمان دانش و استراتژی کافی را برای ارائه به کودکان ندارند (۱۰).

به‌هرحال در تحقیقات زیادی به این نکته اشاره شده است که کودکان به‌منظور دستیابی به مرحلهٔ پیشرفت در توان‌مندی‌های حرکتی نمی‌توانند تنها بر بالیدگی اتکا کنند (۲)؛ بلکه نیازهای تکلیف حرکتی و همچنین شرایط محیطی چون فرصت‌های تمرینی و آموزشی و غنی‌سازی تجارب حرکتی بر رشد الگوهای حرکتی اثر دارد (۱۰). درحقیقت براساس نظریهٔ سیستم‌های پویا، الگوهای رفتار حرکتی مطلوب، در پاسخ به عوامل منحصربه‌فرد هر فرد و تکلیف و محیط رشد می‌یابد (۱۲). باتوجه به مطالب مذکور و اهمیت دوران کودکی ضرورت تحقیق بر عوامل تأثیرگذار در محیط پیش‌دبستانی که کودکان زمان نسبتاً زیادی را در آن سپری کرده، کاملاً مشخص است. همچنین به تأثیر تجربهٔ مربی و آموزش هدف‌مند بر مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی کودکان کمتر پرداخته شده است. هدف اصلی پژوهش تأثیر سطح تجربه و بازی هدف‌مند بر مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی درشت کودکان دختر ۴تا۶ سال بود.

۲ روش‌بررسی

پژوهش حاضر تحقیقی علی‌مقایسه‌ای بود. جامعهٔ آماری را کودکان دختر ۴تا۶ سال شرکت‌کننده در کلاس‌های آموزشی مهد و پیش‌دبستانی در سال ۱۳۹۶-۹۷ تشکیل دادند. روش انتخاب نمونه در این تحقیق، نمونه‌گیری هدف‌مند با حداکثر تنوع بود و تعداد ۱۸۰ کودک دارای شرایط حضور در پژوهش و مایل به انجام آزمون را در بر گرفت. همچنین ملاک برای انتخاب مربی با تجربه، مربی با حداقل هشت سال تجربهٔ کار با کودکان و داشتن حداقل مدرک لیسانس در رشته‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی کودک، تربیت‌بدنی و علوم ورزشی بود. ابزارهای لازم برای تحقیق فرم کوتاه آزمون تبحر حرکتی برونینکس‌ـ‌اوزرتسکی (ویرایش دوم)[1] بود. آزمون تبحر حرکتی، مجموعه آزمون هنجار مرجع است و عملکرد حرکتی کودکان ۴/۵تا۱۴/۵ساله را ارزیابی می‌کند. مجموعهٔ کامل این آزمون از هشت خرده‌آزمون (شامل ۴۶ بخش جداگانه) تشکیل شده است که تبحر حرکتی یا اختلالات حرکتی را در مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف ارزیابی می‌کند (۱۳). اجرای مجموعهٔ کامل آزمون به ۴۵تا۶۰ دقیقه زمان احتیاج دارد. چهار خرده‌آزمون مهارت‌های حرکتی درشت و سه خرده‌آزمون مهارت‌های حرکتی ظریف و یک‌خرده‌مقیاس هر دو مهارت حرکتی را می‌سنجد. در تحقیق حاضر مهارت‌های حرکتی درشت تحت بررسی قرار گرفت. روایی هم‌زمان این آزمون ۰/۸۸ و پایایی آن در سه دامنهٔ سنی ۴تا۲۱ سال، ۰/۸۱تا۰/۹۰ گزارش شده است. خرده‌مقیاس‌های فرم کوتاه آزمون که در تحقیق حاضر استفاده شد شامل هماهنگی دستی، هماهنگی بدنی، قدرت و چابکی بوده که به ۱۵تا۳۰ دقیقه زمان احتیاج دارد. در مطالعهٔ شجاعی و همکاران به حساسیت و ویژگی فرم کوتاه آزمون تبحر حرکتی برونینکس‌ـ‌اوزرتسکی (ویرایش دوم) در کودکان دارای اختلال هماهنگی رشدی پرداخته شد. نتایج نشان داد که فرم کوتاه این آزمون از حساسیت و ویژگی زیادی در کودکان پیش‌دبستانی برخوردار است و می‌توان از آن در ارزیابی مهارت‌های حرکتی کودکان استفاده کرد (۱۴).

به‌منظور انجام این پژوهش، از برخی پیش‌دبستانی‌های تحت نظارت وزارت آموزش‌وپرورش خراسان رضوی در مشهد، غرب مشهد و مناطق جنوب غربی مشهد استفاده و داده‌ها جمع‌آوری شد. درمجموع ۱۸۰ کودک در تحقیق طبق جدول ۱ شرکت کردند. کودکان با جنسیت دختر و فرزند اول در خانواده‌های دوفرزندی بودند.

جدول ۱. نحوهٔ انتخاب کودکان دختر شرکت‌کننده در مطالعه

ردیف	گروه	گروه سنی	تعداد
۱	کودکان با آموزش هدف‌مند و دارای مربی با تجربه	چهار سال	پانزده
		پنج سال	پانزده
		شش سال	پانزده
۲	کودکان با آموزش هدف‌مند و دارای مربی بی‌تجربه	چهار سال	پانزده
		پنج سال	پانزده
		شش سال	پانزده
۳	کودکان بدون آموزش هدف‌مند و دارای مربی با تجربه	چهار سال	پانزده
		پنج سال	پانزده
		شش سال	پانزده
۴	کودکان بدون آموزش هدف‌مند و دارای مربی بی‌تجربه	چهار سال	پانزده
		پنج سال	پانزده
		شش سال	پانزده
مجموع تعداد کودک شرکت‌کننده: ۱۸۰ نفر			

[1]. Bruininks-Oseretsky' Test of Motor Proficiency-Second Edition (BOT-2)

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

پس از هماهنگی با مدیریت آموزش‌وپرورش و بهزیستی شهر مشهد و هماهنگی‌های صورت‌گرفته با مدیران مهدکودک‌های شهر مشهد، از والدین کودکان دعوت شد که در مهد حضور یابند. سپس برای آن‌ها دربارهٔ این تحقیق و ضرورت آن و نحوهٔ پرکردن پرسشنامه‌ها توضیح داده شد. از آن‌ها درخواست گردید که فرم‌های رضایت و سطح فعالیت بدنی را فردای آن روز به محقق تحویل دهند. بعد از تحویل‌گرفتن پرسشنامه‌ها، در طول هشت هفته در نوبت صبح اندازه‌گیری تبحر حرکتی کودکان توسط فرم کوتاه آزمون برونینکس–اوزرتسکی انجام پذیرفت.

سپس پرسشنامهٔ وضعیت اجتماعی–اقتصادی شامل سن کودک، شغل پدر، شغل مادر، تحصیلات پدر و مادر، تعداد فرزندان و سطح درآمد ماهیانه تکمیل گردید. در ادامه از آن‌ها آزمون تبحر حرکتی برونینکس–اوزرتسکی (ویرایش دوم) جهت سنجش مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف در گروه‌های سنی ۴تا۶ سال گرفته شد. براساس نتایج آزمون کولموگروف‌اسمیرنوف، به‌منظور تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، برای مقایسهٔ میانگین گروه‌های مختلف در متغیرهای تحقیق باتوجه به چندگروهی‌بودن، از تحلیل واریانس یک‌طرفه برای مقایسهٔ چند گروه و از آزمون تعقیبی بنفرونی در سطح معناداری ۰/۰۵ استفاده شد. تجزیه‌وتحلیل داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS نسخهٔ ۲۲ و Excel صورت گرفت.

ملاحظات اخلاقی شامل کسب موافقت مدیریت مهدکودک‌ها و والدین کودکان، برقراری ارتباط مناسب با کودک و جلب توجه او، اطمینان‌بخشی به مدیریت مهدکودک‌ها و والدین در زمینهٔ آسیب‌نرسیدن به کودکان، اطمینان‌بخشی به مدیریت مهدکودک‌ها و والدین در زمینهٔ محرمانه‌بودن اطلاعات کودکان و بیان وجود هرگونه مشکل یا تأخیر حرکتی و راهکارهایی برای بهبود آن‌ها بود.

۳ یافته‌ها

به‌منظور بررسی تأثیر سطح تجربهٔ مربی و بازی هدف‌مند بر مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت دختران ۴تا۶ سال نتایج آنالیز واریانس به‌همراه شاخص‌های توصیفی مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت در جدول ۲ ارائه شده است. لازم به توضیح است که قبل از انجام آنالیز واریانس آزمون برابری واریانس‌ها انجام شد و در هر سه گروه سنی واریانس نمرات در چهار گروه مطالعه‌شده برابر بود.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت دختران برحسب گروه‌های مطالعه‌شده و به‌تفکیک سه گروه سنی به‌همراه نتایج آنالیز واریانس یک‌طرفه

گروه‌های مطالعه‌شده	چهارساله		پنج‌ساله		شش‌ساله	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۱. کودکان با آموزش هدف‌مند و دارای مربی با تجربه	۵۵/۴۰	۶/۰۲	۶۱/۲۰	۸/۱۳	۶۷/۸۰	۶/۹۱
۲. کودکان با آموزش هدف‌مند و دارای مربی بی‌تجربه	۴۶/۸۰	۶/۹۱	۵۵/۱۰	۷/۲۵	۶۱/۰۰	۸/۶۱
۳. کودکان بدون آموزش هدف‌مند و دارای مربی با تجربه	۴۳/۴۰	۷/۴۲	۵۰/۰۰	۷/۶۴	۵۷/۲۰	۶/۲۲
۴. کودکان بدون آموزش هدف‌مند و دارای مربی بی‌تجربه	۳۳/۲۰	۷/۷۸	۴۰/۰۰	۹/۷۳	۵۱/۰۰	۶/۸۰
نتایج آزمون آنالیز واریانس	F=۲۵/۳۲ $p<۰/۰۰۱$		F=۱۷/۹۴ $p<۰/۰۰۱$		F=۱۴/۳۵ $p<۰/۰۰۱$	

همان‌گونه که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود در هر سه گروه سنی میانگین نمرهٔ مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت دختران در چهار گروه مطالعه‌شده دارای اختلاف معنادار است ($p<۰/۰۰۱$).

برای بررسی اینکه در هر سن کدام گروه‌ها باعث معناداری اختلاف مذکور شدند، از آزمون تعقیبی بنفرونی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

همان‌گونه که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود گروه ۱ و گروه ۲ در کودکان چهارساله معنادار است ($p=۰/۰۰۹$)؛ اما در گروه‌های سنی پنج‌ساله و شش‌ساله تفاوت معناداری وجود ندارد؛ به این معنا که علاوه‌بر آموزشی هدف‌مند وجود مربی با تجربه تنها در کودکان چهارساله توانسته است نمرهٔ مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت این کودکان را افزایش دهد (۵۵/۴۰ درمقابل ۴۶/۸۰). همچنین گروه ۱ با گروه ۳ در هر سه ردهٔ سنی معنادار بوده است ($p<۰/۰۱$)؛ به این معنا که در کنار مربی با تجربه، آموزش هدف‌مند می‌تواند تأثیر معناداری بر افزایش مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت کودکان داشته باشد.

به‌علاوه در هر سه ردهٔ سنی ملاحظه می‌شود، گروه ۱ و گروه ۴ به‌شدت معنادار است ($p<۰/۰۰۱$) که نشان می‌دهد کودکان دارای آموزش هدف‌مند به‌همراه مربی با تجربه، درمقایسه با کودکانی که نه آموزشی هدف‌مند و نه مربی با تجربه داشتند از مهارت‌های ادراکی–حرکتی درشت زیادی برخوردار هستند.

در مقایسهٔ دو گروه ۲ و ۳ ملاحظه می‌شود که این دو گروه در هر سه ردهٔ سنی اختلاف معناداری ندارند؛ یعنی هدف‌مندبودن آموزش مؤثرتر از تجربهٔ مربی است.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

جدول ۳. نتایج تعقیبی آزمون بنفرونی برای مقایسهٔ دوبه‌دوی میانگین نمرات گروه‌های چهارگانهٔ مطالعه‌شده

گروه (i)	گروه (j)	مقدار p		
		چهارساله‌ها	پنج‌ساله‌ها	شش‌ساله‌ها
	۲	۰/۰۰۹	۰/۳۵۴	۰/۰۷۳
	۳	<۰/۰۰۱	۰/۰۰۳	۰/۰۰۱
	۴	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱
۲	۳	۱/۰۰۰	۰/۴۶۹	۰/۲۱
	۴	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	۰/۰۰۲
۳	۴	۰/۰۰۱	۰/۰۰۹	۰/۱۳۰

همچنین در مقایسهٔ دو گروه ۲ و ۴ در هر سه ردهٔ سنی اختلاف معناداری مشاهده می‌شود ($p<۰/۰۱$)؛ به این معنا که در صورت بی‌تجربه‌بودن مربی، هدف‌مندبودن آموزش نقش مؤثری در ارتقای مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی درشت کودکان ۴تا۶ساله دارد.

مقایسهٔ میانگین‌های گروه‌های ۳ و ۴ نشان داد که دو گروه سنی چهارساله ($p<۰/۰۰۱$) و پنج‌ساله ($p=۰/۰۰۹$) دارای اختلاف معنادار بوده و شش‌ساله‌ها اختلاف معناداری در میانگین نمرهٔ مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی درشت ندارند. این نتیجه نشان می‌دهد که در سنین چهارساله و پنج‌ساله اگر آموزش هدف‌مندی وجود نداشته باشد نقش مربی با تجربه مفید خواهد بود.

۴ بحث

هدف از این پژوهش، مقایسهٔ تأثیر سطح تجربه و بازی هدف‌مند بر مهارت‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی درشت کودکان ۴تا۶ سال بود. توانایی‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی و رشد بهنجار با نسبت‌های متفاوتی تحت‌تأثیر وراثت و محیط هستند. یکی از عوامل محیطی مهم در رشد این توانایی‌ها، فراهم‌بودن فرصت‌های یادگیری و محیط‌های فعال برای کسب تجربیات ادراکی و حرکتی در دوره‌های حساس رشدی به‌ویژه در دوران کودکی است (۲). باتوجه به این موضوع، پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این پرسش انجام گرفت که آیا می‌توان با فراهم‌کردن موقعیت خاصی مانند بازی هدف‌مند، موجب ارتقای عملکرد کودکان در آزمون‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی شد؟

به‌طورکلی یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که محیط عاملی بسیار مهم در رشد حرکتی کودکان است. ازطرفی می‌دانیم که در متون مختلف رشد حرکتی به همپوشانی حیطه‌های مختلف رشد حرکتی ازجمله حیطهٔ روانی، شناختی، اجتماعی و حرکتی اشاره شده است و متخصصان رشد تأثیر متقابل این عوامل را بر هم عنوان کرده‌اند (۱۰). پس می‌توان به اهمیت فراهم‌ساختن تجارب حرکتی متنوع و متناسب برای رشد همه‌جانبهٔ هر کودک پی برد. یکی از دلایل مهم تأثیر بیشتر تجارب حرکتی و آموزش مهارت‌های حرکتی درمقایسه با فعالیت‌های معمول، داشتن فرصت تمرین است. کودکان برای رشد و اصلاح توانایی‌های حرکتی خود به تشویق، فرصت تمرین و آموزش، محیط غنی و محرک و کیفیت آموزش در محیط بوم‌شناختی نیاز دارند.

ارزیابی دورهٔ پیش‌دبستانی که بهترین زمان در زندگی انسان بوده، تنها با آموزش واجد شرایط امکان‌پذیر است.

در این دوره، افلاطون و ارسطو پیشگامان این تلاش بودند. افلاطون ادعا می‌کند کودکان دارای توانایی‌های متفاوت هستند و باید باتوجه به مهارت‌های مختلف آموزش ببینند. در فرایند تاریخی، جان دیویی[1]، ماریا مونتسوری[2]، لو ویگوتسکی[3] و ژان پیاژه شخصیت‌های مهمی بوده که در زمینهٔ توسعه و آموزش‌وپرورش و آموزش پیش‌دبستانی مشغول به‌کار بودند (۱۵).

نتایج حاصل از تجزیه‌وتحلیل داده‌ها نشان داد که بین مهارت‌های حرکتی درشت کودکان با آموزش هدف‌مند و مربی با تجربه با دیگر کودکان در همان سن تفاوت وجود دارد. به‌عبارت دیگر آموزش هدف‌مند و برنامه‌ریزی منظم در میزان تبحر حرکتی تفاوت ایجاد می‌کند. این یافته با پژوهش‌های واعظ موسوی و شجاعی (۱۶) و کاظمی و همکاران (۱۷) و یانگ و همکاران (۱۸) در یک‌راستا است. نتایج پژوهش کاظمی و همکاران (۱۷) نشان داد که ارتباط مثبت معناداری بین آموزش هدف‌مند با تبحر حرکتی و سطح فعالیت بدنی کودکان وجود دارد. به‌نظر می‌رسد که برنامه‌ریزی منظم در خانواده منجربه بهبود تبحر حرکتی می‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج تحقیق فلاح (۳) در بررسی تأثیر دورهٔ پیش‌دبستانی بر رشد عملکرد ادراکی‌ـ‌حرکتی دانش‌آموزان سال اول دبستان منطقهٔ دو اصفهان ناهمخوان است. فلاح این نتایج را به‌دست آورد: بین افراد گروه کنترل (نداشتن دورهٔ پیش‌دبستانی) و تجربی (گذراندن دورهٔ پیش‌دبستانی) از نظر هماهنگی عمومی پویا و ثابت، هماهنگی دست و پا، سرعت حرکت اختلاف معناداری وجود نداشت؛ همین‌طور در حرکات ارادی هم‌زمان و ناهم‌زمان حرکتی بین دو گروه تفاوت معناداری مشاهده نشد؛ در نمرهٔ کل و توانایی‌های ادراکی‌ـ‌حرکتی نیز اختلاف معناداری بین دو گروه به‌دست آمد؛ همچنین گروه کنترل دارای وضعیت بهتری بود. علت تناقض این یافته را می‌توان در دامنهٔ سنی متفاوت و آزمون استفاده‌شده تفسیر کرد. نتیجهٔ به‌دست‌آمده در این پژوهش عکس نتایج پیش‌بینی‌شده از طرف محقق و سایر

[1]. John Dewey
[2]. Maria Montessori
[3]. Lev Vygotsky

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]
[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

تحقیقات انجام‌شده در این زمینه است؛ لذا در تجزیه‌وتحلیل این نتایج چنین بیان می‌شود که پیش‌فرض محقق جهت انجام این تحقیق، اجرای برنامه‌های مدون و مستمر تربیت‌بدنی در مراکز پیش‌دبستانی بوده است که باعث افزایش تجارب حرکتی کودکان شده و طبیعتاً عملکرد ادراکی‌ـحرکتی آن‌ها را افزایش می‌دهد؛ ولی طبق تحقیقات صورت‌گرفته، در این‌گونه مراکز برنامهٔ خاص تربیت‌بدنی و همچنین کارآموزده در زمینهٔ تربیت‌بدنی وجود ندارد و اغلب ساعات کودکان صرف فعالیت‌های ذهنی و شناختی می‌شود. درمقابل کودکانی که دورهٔ پیش‌دبستانی را در منزل سپری کرده، فرصت‌های بی‌شماری را به فعالیت‌های حرکتی و بازی‌های مختلف می‌پردازند و درنتیجه این تجارب حرکتی باعث بهبود عملکرد ادراکی‌ـحرکتی آن‌ها می‌شود. این یافته‌ها با تحقیقات اولیه که نشان دادند، تجارب بیشتر منجربه افزایش عملکرد شده، همسوست.

۵ نتیجه‌گیری

مراکز پیش‌دبستانی و مراقبت از کودکان نویدبخش کلیدی برای اجرای برنامه‌های مهارت‌های ادراکی‌ـحرکتی هستند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که آموزش هدف‌مند در کنار مربی با تجربه بر مهارت‌های ادراکی‌ـحرکتی درشت کودکان دختر ۴تا۶ سال تأثیرگذار است.

۶ تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از والدین و تمامی عوامل مهدکودک‌ها و کودکانی که نهایت همکاری را با پژوهشگران در اجرای پژوهش داشتند، تشکر و قدردانی کنند.

۷ بیانیه

این مقاله گزارش بخشی از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی مشهد است. همچنین در بین نویسندگان تضاد منافع وجود ندارد.

References

1. Emarati FS, Namazizadeh M, Mokhtari P, Mohammadian F. Effects of selected elementary school games on the perceptual-motor ability and social growth of 8-to-9 year-old female students. Journal of Research in Rehabilitation Sciences . 2012;7(5):661–73. [Persian] doi: 10.22122/jrrs.v7i5.251
2. Haywood K, Getchell N. Life Span Motor Development. Sheikh M, Shabani Moghdam K, Shahbazi M. (Persian translator). Tehran: Avaye Zohoor Publication;2009. pp:2057–60.
3. Falah HR. Barrasi tasir dorehaye pishdabestani bar roshd amalkard edreki–harekato daneshamoozan sal aval dabestan mantaghe 2 Isfahan [Investigating the effect of preschool courses on the growth of perceptual-motor performance of first year students of Isfahan Region 2 primary school] [Thesis for M.Sc]. [Tehran, Iran]: Tarbiat Modares University; 1997. [Persian]
4. Payne VG, Isaacs LD. Human Motor Development: A Lifespan Approach. Memar Moghadam M, Rostamipour M, Ahar S. (Persian translator). Tabriz: Tanin Danesh Publicationl; 2005.
5. Magill RA. Motor Learning: Concepts and Applications. Vaez Mousavi K, Shojaie M. (Persian translator). Tehran: Bamdad Ketab Publication;2009.
6. Khalaji H, Shafizadeh M. Development and determining validity and reliability of 3-7 aged children motor performance scales in Tehran preschool centers. Research on Sport Science. 2006;(10):57–72. [Persian]
7. Jahromi NH, Rezaeeyan F, Haghighat S. The effect of native and local games on the student's visual/motional growth among mental retarded students in pre-school and elementary first-graders in the city of Shiraz. Journal of Exceptional Education. 2012;12(111):29. [Persian]
8. Erasmus M, Janse van Rensburg O, Pienaar AE, Ellis S. The effect of a perceptual–motor intervention programme on learning readiness of Grade R learners from South African deprived environments. Early Child Development and Care. 2016;186(4):596–611. doi: 10.1080/03004430.2015.1048245
9. McConkey R. Changing beliefs about play and handicapped children. Early Child Development and Care. 1985;19(1–2):79–94.
10. Gallahue DL, Ozmun JC, Goodway J. Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults. New York: McGraw-Hill; 2012. pp:300–73.
11. Eskandari R. Moghayese Ta'asir Gymnastic va bazihaye motanaseb ba roshd bar tabahor harekati pesaran 9 sale [Comparison of the effect of gymnastics and growth-appropriate games on the motor skills of 9-year-old boys] [Thesis for M.Sc]. [Tehran, Iran]: Shahid Beheshti University; 2007. [Persian]
12. Farsi A, Abdoli B, Fa'al N, Kavyiani M. The comparison of gross motor skills development of preschool children with and without motor experiences. Journal of Motor Learning and Movement. 2011;3(2):29–43. [Persian] https://jmlm.ut.ac.ir/article_24636_7ece9c24ceec48a9c80fde781020bf3d.pdf

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]

13. Deitz JC, Kartin D, Kopp K. Review of the Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency, Second Edition (BOT-2). Physical & Occupational Therapy In Pediatrics. 2007;27(4):87–102. doi: 10.1080/J006v27n04_06
14. Gharaei E, Shojaei M, Daneshfar A. Sensitivity and Specificity of the Bruininks–Oseretsky test of motor proficiency-second edition-short form in preschool children with developmental coordination disorder. Journal of Research in Rehabilitation Sciences. 2017;13(1):22–7. [Persian] doi: 10.22122/jrrs.v13i1.2847
15. Helvacı A. The content assessment of pre-school education program in turkey towards music education. Procedia - Social and Behavioral Sciences. 2015;197:2454–8. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.07.310
16. Vaez Mousavi SMK, Shojaie M. Tosif va moghayese mizan tabahor harekati daneshamoozan dokhtar va pesar maghtae rahnamaie dar sal tahsili 82–83 [Description and comparison of the level of motor proficiency of male and female middle school students in Tehran in the academic year of 2003-2004]. Olympic. 2005;13(1):79–96. [Persian]
17. Kazemi S. Naghsh barkhi vijegihaye fardi va khanevadegi dar pishbini tabahor harekati va sathe fa'aliate badani dokhtaran 7 sale shahr Kamyaran [The role of some individual and family characteristics in predicting motor skills and level of physical activity of 7-year-old girls in Kamyaran] [Thesis for M.Sc]. [Tehran, Iran]: Alzahra University; 2012. [Persian]
18. Yang X, Telama R, Laakso L. Parents' physical activity, socioeconomic status and education as predictors of physical activity and sport among children and youths - a 12-year follow-up study. International Review for the Sociology of Sport. 1996;31:267–83.

[Downloaded from www.jdisabilstud.org on 2026-09-15]

[DOR: 20.1001.1.23222840.1399.10.0.98.7]